

de artă, adică, în ultimă analiză, de ficțiune, și nu cred că e cazul să stabilim un jurnal cu aspect cronologic al relațiilor poetului cu Cynthia. Era Propertiu fricos, așa cum deduce un comentator din faptul că mai multe pasaje încep cu *Non ego nunc uereor...*? Ca un argument încă mai convingător a fost folosit versul *Nullus de nostro sanguine miles erit*. Pe drept cuvânt Enk respinge acest fel de a raționa, fără să fie el însuși cu totul scutit de eroarea de a crede că toate elementele intrigii cutării sau cutării elegii sint neapărat copiate după realitate. Poetul are nevoie să-și diferențieze unitățile și de aceea este obligat să folosească situații noi la fiecare elegie nouă, eventual să le inventeze. Pe de altă parte trebuie lăsată o anumită margine pentru manieră, care este limpede că nu poate fi străină de opera unui alexandrin. Dar este oare nevoie să ne punem problema dacă poetul era sau nu fricos, ca să putem judeca valoarea operei?

Să sperăm că nu va trebui să așteptăm prea mult încheierea monumentalei ediții, operă a vieții lui P. J. Enk.

Al. Graur

P.S. Din păcate, dezideratul formulat în fraza de încheiere a recenziei a fost respins în chip brutal de soartă: în momentul când dăm revista la tipar ne vine știrea tristă că P.J. Enk a încetat din viață.

APULÉE, *Métamorphoses, IV 28—VI 24. Le conte d'Amour et de Psyché* („Erasme”. Collection de textes latins commentés, publiés sous la direction de Pierre Grimal). Paris, „Les Presses Universitaires de France”, 1963, 140 p. în 16°.

Noua colecție de texte clasice publicată la *Presses Universitaires* sub îngrijirea profesorilor Pierre Grimal (pentru seria latină) și Robert Flacelière (pentru seria greacă) e destinată, în intenția editorilor, învățămîntului superior din Franța și de aiurea. Studenții de toate gradele și chiar membrii mai tineri ai corpului profesoral găsesc în ea, într-o prezentare exemplară și la prețuri accesibile, lucrări de mică întindere sau pagini reprezentative din opere oricît de vaste în ediții critice însoțite de introduceri și de comentarii lingvistice și istorice. Introducerile sînt mici monografii, informate și competente, iar comentariile — destinate în primul rînd să faciliteze înțelegerea autorilor —, un model de sobrietate și de precizie. În aceste condiții, succesul de public nu s-a lăsat așteptat, și colecția numără astăzi 6 volume în seria greacă (Isocrate, Menandru, Apollonios din Rhodos, Lucian, o Antologie a poezilor elegiaci, Plutarch) și 10 în cea latină: Seneca, Tacit, Ovidiu, Vergiliu, Caesar, Plaut, Titus Livius, Lucan, Apuleius.

Ultimul text latin apărut — *Metamorphoseis IV 28—VI 24* — e îngrijit de Pierre Grimal, directorul seriei, care a editat și comentat în cadrul aceleiași colecții dialogul lui Seneca *De brevitate vitae*. În cazul scriitorului din Madaura efortul principal al editorului trebuia să se îndrepte inevitabil în două direcții: situarea basmului despre Eros și Psyche în cadrul celorlalte producții similare ale antichității și punerea în lumină a particularităților unui stil care — mai ales în paginile din *Metamorfose* care fac obiectul ediției — se situează la egală distanță de canonul clasic și de libertatea limbii vorbite. Problemele de istorie literară și religioasă sînt tratate cu prudență în Introducerea care — subliniind caracterul excesiv al oricărei inter-

pretări unilaterale a mitului: isiacă, dionysiacă ori platonice — reține totuși semnificația filozofic-alegorică a poveștii. „L'histoire d'Amour et de Psyché — citim la p. 19 — est une „odyssée” de l'âme humaine, elle n'est pas une „nouvelle” qui n'aurait d'autre fin que le plaisir de conter. Tradition issue de la „révélation” orphique, théorie platonicienne de l'amour, cheminement et ascension de l'âme depuis l'incarnation jusqu'à l'apothéose, tout cela est présent dans ce véritable „mythe”, dont le support a été demandé à un conte de bonne femme”.

În stabilirea textului, editorul, cîștigat de studiile lui D. S. Robertson, se întemeiază cu precădere pe manuscrisul F (un *Laurentianus* din sec. XI), ale cărui greșeli încearcă să le explice fără a recurge la conjecturile temerare atît de numeroase în ediția Van Der Vliet, respinse astăzi cu hotărîre de cercetătorii tradiției manuscrise a lui Apuleius.

D. M. Pippidi

EUGIPPIUS, *Das Leben des heiligen Severin*. Lateinisch und deutsch. Einführung, Übersetzung und Erläuterungen von Rudolf Noll. Mit 1 Karte. Akademie-Verlag, Berlin, 1963, VIII, 150 p. (Schriften und Quellen der antiken Welt, 11).

Eugippius a trăit cam între anii 460—536. Pînă la vîrsta de 28 de ani și-a petrecut viața în Noricum, îndeosebi în orașelul Favianis, azi Mautern pe Dunăre, puțin mai la vest de Viena, iar în anul 488 a fost silit să se mute în Italia, unde s-a retras la Lucullanum, lingă Neapolis. Severinus era originar din Italia, dar a petrecut un timp în Orient, iar de acolo a ajuns în Noricum și a activat de-a lungul Dunării, între Vindobona (Viena) și Quintanis (azi Künzing, în Bavaria), la apus de Passau, pînă în anul 482. Amîndoi au cunoscut de aproape viața provincială din valea Dunării, într-o regiune unde se întîlneau și se ciocneau puternic civilizația romană și lumea germanică. Dar orizontul celor doi bărbați era mai larg decît granițele înguste ale provinciei Noricum, de aceea *Viața sfîntului Severin*, scrisă de Eugippius în anul 511, este un document istoric de mare însemnătate pentru cunoașterea imperiului roman din veacul al V-lea. Din lectura lui, prin aluzii sau analogii prețioase, ne putem face o idee și despre viața de la Dunărea de Jos, din părțile țării noastre, în epoca aceea.

Opera ni s-a păstrat în opt manuscrise, rînduite de Theodor Mommsen în două grupe: grupul I, socotit mai autentic și cuprinzînd manuscrise din veacurile X—XI, și grupul II, cu manuscrise din secolele X—XII. Prima ediție critică a fost dată de H. Sapppe, în *Monumenta Germaniae Historica*, în 1877, iar a doua a fost pregătită de P. Knöll și a apărut în 1886, în *Corpus scriptorum ecclesiasticorum Latinorum* de la Viena. Cel care a studiat în adîncime manuscrisele și a alcătuit un aparat foarte bogat a fost Theodor Mommsen, a cărui ediție a apărut în 1898, după ce autorul publicase în prealabil un studiu amănunțit, intitulat *Eugippiana*, în revista *Hermes*, din anii 1897—1898. Textul stabilit de Th. Mommsen a fost reprodus în ediția (cu traducere și introducere) a lui Rudolf Noll, din anul 1947, tipărită la Viena și destinată publicului mare. Pentru ediția de față a fost ales tot textul stabilit de Mommsen, dar i s-a adăugat un aparat critic redus, selecționat din aparatul extrem de bogat al lui Th. Mommsen. Munca selectării aparatului critic a făcut-o Emil Vetter, care în ediția de față semnează și un capitol din introducere, intitulat: „Baza tradiției manuscrise și stabilirea textului”. Examenul aparatului critic a fost util și a dus la concluzia că preferința dată de Mommsen grupului I de manuscrise nu este pretutindeni îndreptățită. Într-adevăr, analiza conștiincioasă făcută de